

111 Graan erwten telen voor de korrel

Graan-erwten heeft de afgelopen paar jaar hernieuwde belangstelling gekregen in de Nederlandse veehouderij. Graan-erwten wordt veelal geteeld als GPS en vormen zo een eiwitrijke ruwvoeraanvulling op het rantsoen. Deze mengteelt kan echter ook geoogst worden puur voor de korrel en zo een krachtvoeder leveren. In het kader van koppelbedrijven is daarom vorig jaar geëxperimenteerd met de krachtvoerteelt van graan-erwten op het bedrijf van Anton van Vilsteren (zie vlugschrift 88). Naar aanleiding van dit experiment is Freddie Aalberts (rundveehouder in Hasselt Ov.) gerst-erwten via de pletter aan de melkkoeien gaan voeren. Het mengsel vervangt grotendeels de aangekochte brok en Freddie is dusdanig tevreden dat hij zijn koppelpartner, akkerbouwer Henk Klompe, heeft gevraagd 4,5 hectare gerst-erwten voor hem te verbouwen. Omdat over de teelt van droge gerst-erwten nog niet zoveel bekend is hebben we in 2003 weer een experiment aangelegd, zie tabel 1.

In dit experiment wilde we proberen meer te weten te komen over de volgende dingen:

- Wanneer is het beste zaaimoment van graan-erwten?
- Welk graan past het best in combinatie met de erwten?
- Wat voor ras erwt moet gekozen worden?
- In wat voor verhouding moeten het graan en de erwten worden gezaaid?

Om deze vragen te beantwoorden zijn de volgende mengsels gezaaid:

Tabel 1 Graan erwten mengsels

	Variant	Zaai	Graan		Erwt	
			Hoeveelheid	Soort ¹	Hoeveelheid	Soort ¹
			Kg/ha		kg/ha	
1.	Gerst vroeg	19 mrt.	40	gerst	180	langstro
2.	Triticale vroeg	19 mrt.	40	zomertriticale	180	langstro
3.	Gerst 5 kg/ha	17 april	5	gerst	200	langstro
4.	Gerst 20 kg/ha	17 april	20	gerst	190	langstro
5.	Gerst 40 kg/ha	17 april	40	gerst	180	langstro
6.	Kortstro erwt	17 april	-	-	200	kortstro
7.	Kortstro met gerst	17 april	40	gerst	180	kortstro
8.	Gerst laat	19 mei	40	gerst	180	langstro

Het experiment heeft naast het bedrijf van Henk Klompe in Biddinghuizen (lichte klei) ook op het bedrijf van Rien Joppe gelegen in Garderen (zand). In het experiment is gekeken naar de onkruidonderdrukking, productie, legering en graan-erwten verhouding van de verschillende mengsels. Hieronder volgen de resultaten in tabel 2.

Tabel 2 Resultaten en opbrengs graan erwten mengsels op zand en klei

	Variant	Lichte klei					Zand				
		Totaal	Graan	Erwt	Erwt	Onkruid	Totaal	Graan	Erwt	Erwt	Onkruid
		t/ha			%	Kg/ha	t/ha			%	kg/ha
1.	Gerst vroeg	6,6	2,1	4,4	67	31	4,1	2,6	1,5	37	225
2.	Triticale vroeg	7,2	3,2	4,0	56	0	3,5	1,4	2,1	60	451
3.	Gerst 5 kg/ha	5,9	0,8	5,1	86	38	1,8	0,2	1,6	88	408
4.	Gerst 20 kg/ha	6,2	2,0	4,2	68	26	2,5	1,0	1,5	59	372
5.	Gerst 40 kg/ha	6,4	3,0	3,4	53	25	3,2	2,0	1,2	37	230
6.	Kortstro erwt	6,0	0,2	5,8	97	101	1,9	0,1	1,8	95	622
7.	Kortstro m. gerst	7,1	4,3	2,7	39	18	2,1	1,5	0,6	29	138
8.	Gerst laat	4,4	3,7	0,8	17	37	1,0	0,8	0,2	20	268

¹ De rassen die gebruikt zijn: gerst (Barke), zomertriticale (Logo), langstro-erwt (Integra) en kortstro-erwt (Speleo). De Integra is een stevig, langstro ras dat door Cebece wordt gebruikt in het GPS mengsel Protasil. Speleo is een productief en stevig, kortstro ras dat door Barenbrug gebruikt wordt in het gras-erwten mengsel Bar-protin.

Productie

Het jaar 2003 is een erg zonnig en droog jaar geweest. Daar waar de vochtvoorziening van de gewassen goed was zijn hoge opbrengsten gehaald in de granen, maar op andere plekken heeft droogtestress voor behoorlijke opbrengstreducties geleid. Dit is goed te zien in de resultaten. De opbrengsten op de zandgrond vallen over het algemeen erg tegen. Alleen het vroege zaaisel heeft nog goed geproduceerd omdat de gewassen waarschijnlijk de ergste droogte een beetje voor waren. Op de klei lijkt de productie van het vroege zaaisel nauwelijks af te wijken van het midden zaaisel. De late zaai heeft duidelijk op beide grondsoorten voor een opbrengstreductie gezorgd.

Legering

De vroege varianten waren allebei geleverd, maar daar moet dus bij gezegd dat met name voor de gerst het gewas al lang rijp was. Toen het gewas net rijp was stond de gerst nog overeind. De zomertriticale bleek niet alleen laat af te rijpen, maar ook tegen afrijping het gewas niet in de benen te houden. De varianten 3-5 stonden allemaal nog, hoewel wel te zien was dat het gewas beter overeind bleef bij een toenemend aandeel gerst. Het kortstro ras Speleo ging volledig plat en zakte in variant 7 tussen de gerst uit.

Erwten aandeel

De vroege zaai lijkt een iets hoger erwtenaandeel te geven dan een latere zaai. Het kortstroras Speleo geeft een lager erwtenaandeel dan het langstroras Integra doordat het onderin het gewas blijft hangen. Het erwtenaandeel in de oogst volgt het erwtenaandeel tijdens zaai, maar het blijkt dat voor het bereiken van een goed erwtenaandeel erg weinig graan moet worden gezaaid.

Onkruid

Op zand was de onkruiddruk veel hoger dan op de klei. Dit is nog eens versterkt door een slecht ontwikkelend gewas. De hoeveelheid onkruid lijkt sterk samen te hangen met de hoeveelheid gerst. Hoe meer erwten, hoe meer onkruid. De vroege zaai lijkt iets meer onkruid met zich mee te brengen.

Voorlopige conclusies

Vroeg zaaien lijkt iets meer onkruid op te leveren, iets betere productie en een hoger erwtenaandeel. Vooral op zand is zo vroeg mogelijk zaaien aan te raden omdat de kans op droge periodes later in het seizoen toeneemt. Op klei kan dus ook vroeg gezaaid worden, maar alleen als de bodem bekwaam is. Dit jaar was de grond door een fantastische winter erg mooi en kon er in mooie grond vroeg gezaaid worden. Erwten hebben echter een hekel aan slechte, natte grond, dus ga niet te vroeg het land op.

Rassen keuze graan-erwten

Zomertriticale gaf op de klei een hele mooie productie maar was te laat in de afrijping voor de erwten. Het gewas is niet zo stevig dat het beter blijft staan dan met gerst. Gerst lijkt tot nog toe erg de voorkeur te hebben. Als alternatief zou naar vroege tarwerassen worden gekeken. Het kortstroras Speleo kan een erg goede productie geven als het alleen groeit, maar gaat wel helemaal plat tegen afrijping en geeft heel veel onkruid. In combinatie met gerst komt de erwten niet zo tot z'n recht omdat het overschaduw wordt door de gerst. Dit geeft een laag erwtenaandeel ondanks de hoge productie op klei van de combinatie. Maar misschien heeft het ras in combinatie met een kleiner gersteras meer potentie. De Integra geeft iets lagere producties dan Speleo op klei, maar is wel meer in balans met de gerst Barke.

De zaaiverhouding graan en erwten is voorlopig een theoretische discussie. Als je minder dan 50 kg/ha aan graan zaait kom je namelijk niet in aanmerking voor McSharry subsidie. De erwtenpremie loop je ook al mis omdat je bij een mengteelt van twee premiewaardige gewassen (graan en erwten) alleen voor het laagst premiewaardige gewas in aanmerking kunt komen, dus graan. Zorg dus op papier dat je minimaal 50 kg/ha aan graan hebt gezaaid! De zaaiverhouding van 40-50 kg/ha gerst en 180 kg/ha erwten lijkt echter ook een goed uitgangspunt, maar vanwege het erwtenpercentage moet het tijdens de oogst niet meer worden. Minder gerst geeft een slechtere onkruidonderdrukking, maar ook een iets lagere totale opbrengst. Ook is het gewas legeringsgevoeliger.

Udo Prins

U.Prins@louisbolk.nl